31. ARAŞTIRMA SONUÇLARI TOPLANTISI

1. CİLT

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Mithat ATABAY
Anzak (Ariburnu) Savaş Alanı Üzerine Türkiye, Avustralya
ve Yeni Zelanda'nın Ortak Tarihsel ve Arkeolojik Araştırması
Projesi 2012 Yılı Çalışmaları.....145

Nazlı ÇINARDALI-KARAASLAN - Neyir KOLANKAYA BOSTANCI
İzmir İli, Menemen İlçesi Prehistorik ve Mimarî Protohistorik Dönem
2012 Yılı Arkeolojik Yüzey Araştırması.....169

Ayşe Ç. TÜRKER
An Archaeological Survey Of Early Christian-Byzantine Period On The
Valleys That Reached The Hellespont: 2012 Research.....186

Osman DOĞANAY - Emine KÖKER
Zengibar Kalesi (Bozkır/ Konya) 2012 Yılı Yüzey Araştırmaları.....207

Mehmet ÖZSAİT - Sinem Üstün TÜRKTEKİ
Pisidya Yüzey Araştırmaları İlk Tunç Çağı Çanak Çömleği.....214

Mehmet ÖZSAİT - Nesrin ÖZSAİT - Özgür ÇOMAK
2012 Yılı Isparta Yüzey Araştırmaları.....228

Meral ORTAÇ
Bolu İli Akeolojik Yüzey Araştırması 2012:
Mengen İlçesi Çalışmaları.....245

Güner SAĞIR
Kars İli Ve Çevresinde Yer Alan Ortaçağ Ermeni Kiliseleri
Yüzey Araştırması 2012 Yılı Çalışmaları.....261

Ahmet ÇAYCI - Zekeriya ŞİMŞİR - İ. Mete MİMİROĞLU
Gevale Kalesi ve Çevresi Araştırmaları.....276

Hamdi ŞAHİN
Dağlık Kilikia Yerleşim Tarihi Ve Epigrafya Araştırmaları 2012.....287

İsmail ÖZER - Mehmet SAĞIR - Serkan ŞAHİN -
İsmail BAYKARA - Erksin GÜLEÇ
2012 Yılı Muğla ve Çanakkale İlleri Yüzey Araştırması.....297

Füsun TÜLEK
2012 Yılı Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırmaları.....304

2012 YILI OSMANİYE ARKEOLOJİK YÜZEY ARAŞTIRMALARI

Füsun TÜLEK*

Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırması 2012 yılı çalışması Kültür ve Turizm Bakanlığı ruhsatı, Kocaeli Üniversitesi bilimsel çalışma görevlendirmesi ve Bericap A.Ş.'nin malî desteği ile yürütülmüştür. Çalışmaya, Kocaeli, İstanbul ve Nevşehir Üniversitelerinin öğrencileri ve öğretim üyeleri katılmışlardır. Çalışmaya destek olan kişi ve kurumlara, ayrıca emeği ve bilgisini ortaya koyarak koşulsuz destek veren ekip üyelerine teşekkür ederim.[1]

2012 yılı arkeolojik yüzey araştırması iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir; Sumbas İlçesi'nde yaygın arkeolojik yüzey taraması başlatılmış ve Kısık Boğazı'nın genelini kapsayan Toprakkale ve çevresinde arkeo-jeolojik incelemeleri ve kalenin ölçüm çalışmaları sürdürülmüştür.

Sumbas İlçesi Araştırmaları

2008 yılında Araştırma ekibi tarafından tespit edilip tescili sağlanan Sumbas İlçesi Kalfa Mahallesi'nde bulunan antik kente ayrıntılı tespit ve ölçüm çalışmaları için gidilmiştir. Antik kentteki çalışmada 2008 yılında tespit edilen *kamasorium* tarzı kaya mezar dışında yerleşimin topografide nasıl konumlandığı anlaşılmaya çalışılmış ve bir yerleşim plan kurgusu çıkarılıp çıkarılamayacağına dair ayrıntılı inceleme yapılmıştır.

Yeşil Yayla Köyü'nde bulunan antik yerleşimde 2008 yılında görülmüş ama ölçüleri alınmamış anıt eserin görsel belgelemesi ve mimarî çizim için ölçüleri alınmıştır. Söz konusu eser, Prof. Halet Çambel'den alınan şifahi bilgide, köylünün bulduğu tanrıça büstünün yakınında yer alan (bugün Kadirli İlçe Jandarma Komutanlığı'nın bahçesinde korunan taşınır eser) ve zamanın kaymakamı ve jandarma eşliğinde gidilerek görülen anıt mezar olarak tanımlı eserdir. Anıt eserin bugünkü hali verilen bilgi ile kıyaslandığında zaman içinde insan eli ile üst kısımları tahribata uğramıştır. Kesme perdahlı ve profilli korniş ve köşe parçaları ile son derece özenli bir işçiliğe sahip yapının korunması için arkeolojik sit içinde ayrıca anıt eser olarak tescil edilmesi kanaati ile çizim çalışmaları yapılmaktadır.

Alibeyli Belediyesi sınırlarında bulunan 2008 yılı çalışmasında tarafımızdan tespit edilip tescili talep edilen Kalfa Mahallesi'nde "Taraflar Antik Kent" adı ile 1. Derece Arkeolojik Sit olarak tescilli antik kentin ölçüm çalışmaları yapılmış ve etütlük keramik parçaları toplanmıştır. Dağ yamacına kuzey güney doğrultusunda uzanan antik yerleşimin doğu

* Doç. Dr. Füsun TÜLEK, Kocaeli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kocaeli/TÜRKİYE.

[1] Çalışmaya izinleri ile Kocaeli Üniversitesi ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü destek olmuşlardır. E.Ü.A.Ş. Aslantaş HES, DSİ, Osmaniye İl Özel İdaresi, Sumbas İlçe Kaymakamlığı çeşitli desteklerini esirgemezken Bericap A.Ş. maddi destekte bulunmuştur. Katılımcı ekip üyeleri araştırmanın Jeolog danışmanı Yrd. Doç. Dr. İ. Yılmaz, Bakanlık Temsilcisi B. Karadağ, Arkeoloji öğrencileri B. Özer, S. Malçok, R. Gündoğdu.

kısmının duvar ve temel taşları tümden sökülmüş durumdadır. Antik kentin söz konusu kısmında yüzeyde yalnızca yerleşimin teraslamaları okunabilmekte ve birkaç *in situ* sütun veya taş blok görülebilmektedir. Antik kentin sökülmemiş batı kısmının ise "B-2 orman arazisi" tespiti için çalışma yapıldığında bir çit ile çevrildiği öğrenilmiştir. Kaçak kazı ve tahribatın devam ettiği antik kentin içinde 2- 3 konut bulunmaktadır.

Sumbas İlçesi'nin kuzeybatısında yer alan Çiçeklidere yolu üstünden Kırıkköprü mevkiinde yol üstünde 2 adet oda mezar görülmüştür. Jandarmanın bu oda mezarları birkaç hafta önce Osmaniye Müzesi'ne bildirerek tutanak tutulduğu öğrenilmiştir. Söz konusu alanın doğu kesiminde yolun hemen üst tarafında yamaçta konumlu Mehmet Okur evinin arazisinde *in situ* mozaikli zemin parçaları görülmüştür. Ayrıca burada kaçak kazılarla dağıtılmış örgü duvarların yanı sıra arazini kenarlarına sınır oluşturmakta kullanılmış çok sayıda kaliteli perdahlı ve profilli kesme blok taşlar görülmüştür. Mehmet Okur'un evinden 100 metre kuzeybatı yönünde Müslüm Okur'a ait olduğu öğrenilen boş arazide üç cephesi ayakta duran kuzeybatı duvarı yıkılmış kesme blok perdahlı taşlarla örülü bir yapı belgelenmiştir. Yapının 10 metre batısına özgün yerinden kaldırılarak sıra sıra dizili profilli kesme blok taştan korniş taşları belgelenmiştir. Bu yapının bir tapınak olduğu düşünülmektedir. Mehmet Okur'un evinden 100 metre kuzeydoğu yönüne gidildiğinde arazinin aynen Kalfa Mahallesi'ndeki antik yerleşimde olduğu gibi yumuşak eğimli düzlenmiş bir alan oluşturduğu görülmüştür. Buranın, yine aynen Kalfa'daki antik yerleşimin doğu kısmında gözlemlendiği gibi köylüler tarafından tüm yapı örgü taşları sökülmüş antik bir yaşantı yeri olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu alandan 500 metre kuzeye yürüdüğünde Karanidere mevkiinde bulunan Çiçiloluk'a gelinmiştir. Çiçiloluk beşik tonozlu ön cephesi açık bir yapı olup doğal pınar suyunun ıslah edildiği Roma döneminde yaygın uygulama olan bir çeşme ve su havuzu olduğu anlaşılmıştır.

Kırıkköprü Karanidere mevkiinin kuzeydoğusunda Çoban Dağı arkasında kuş uçuşu ±7km mesafede olan Kalkan mahallesinde küçük ölçekli bir antik yerleşim kaçak kazı ile tümden tahrip edilmiştir. Kaçak kazı çukurlarında örgü duvar kalıntıları görülmüş ve kazı toprak yığının üstünde de keramik parçaları toplanmıştır.

Çiçeklidere yolu üstünde Sumbas ilçeye 22km mesafede Çem Kale bir kayalık formasyonun burnunda konuşludur. Günümüze bir Ortaçağ kalesi olarak kalmış kalenin bulunduğu alanın çevresindeki kayaların bir kısmının işlenmiş olduğu fark edilmiştir. Çalışma, kalenin incelenmesinden çok alanın taranması ve incelenmesi şeklinde sürdürülmüştür. Kale, Karatepe Kazı Ekibi tarafından fotoğraflanmış ve çeşitli yayınlarda inceleme konusu olmuştur.[2] Araştırmacılarca kalenin günümüze kalan hali M.S. 13'üncü yüzyıla tarihlenmektedir. Kalenin ön cephesinin kuzeyinde yer alan geniş alanda işlenmiş kayalar bulunmaktadır. Söz konusu kayalardan nişli olanı Karatepe ekibi tarafından görselleştirilmiş ama kültürel ve dönemsel tanımlaması yapılmamıştır. İkincisini de tespit ettiğimiz kaya oymalarının çok benzerleri Orta Anadolu'da Frig kültüründe görülmüştür. Bölge tarihinin belli bir dönemini aydınlatması olası

[2]H. Th. Bossert ve d, *Karatepe Kazıları (Birinci Ön Rapor)* TTKY V. Seri No: 6. Ankara. 1950: Levha XX.101; ,Hansgerd Hellenkemper, *Burgen Der Kreuzritterzeit in Der Grafschaft Edessa und im Königreich Kleinarmenien* Bonn. 176: 216-7; Robert W. Edwards, *The Fortificarions of Armenian Cilicia*. Washington D.C., 1987: 113

Çem Kale Kaya anıtlarının bir sonraki çalışma dönemine ayrıntılı şekilde incelenmesi planlanmıştır.

Çem Kale Kaya anıtları bölgede türünün ilk buluntularıdır. Bölgede, Demirçağ Kültürü olarak yalnızca Geç Hitit kent devletleri olmayıp araştırmada daha çok ovada derlenen amorf keramik parçalarından anlaşıldığı kadarı ile başka kültürler de yaşamışlardır. Sumbas İlçesi'nde Toros Dağları üstünde 300- 800 metre rakım aralığında konumlu antik yerleşimlerin farklı kültürlere ait olmaları olasıdır.

Çem Kale'nin doğusunda dağın güney yamacında kesme blok taş ve küçük paket taşlar ile duvar örgülü planı ve örgü teknikleri farklı yapım evreleri ve hatta ilk başta farklı işlevli olup sonradan ilişkilendirilmiş bir yapı görülmektedir. Yapıda defineci kazısı devam etmektedir. Doğu- batı uzantılı yapının doğusunda yarım daire şeklindeki birimin apsis olduğu anlaşılırken, neden zemin kotundan çok altta apsisin kule şeklinde örüldüğü anlaşılamamıştır. Bir Roma İmparatorluk Dönemi yapısı, bir kilisenin *narteks*'i olacak şekilde dönüştürülmüş görünümdedir. Yapının doğusunda kuzey güney yönünde uzanan yumuşak eğimli alanın tahrip edilmiş bir eski yaşantı yeri olması olasıdır. Çem Kale'nin bulunduğu alan, çağlar boyunca bir kült merkezi ve tapınım alanı olmalıdır. Çem Kale'nin konuşlandığı kaya kütlesinin ise tüm Doğu Ovalık Kilikya'yı, batıda Anavarza Kalesi ve doğuda Çardak Kalesi'ni görüyor olması da stratejik önemini göstermektedir.

Sumbas ilçe merkezinde ise eski camii belgelenmiştir. Restorasyonu tamamlanmış olan yapının dikdörtgen planlı dikey sahınlı olduğu görülmüş, ahşap kırma çatılı yapının son cemaat yeri sütunlarının kaidelerinin devşirme sütun başlarından oluştuğu tespit edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi öncesi farklı işlevli olduğu düşünülen yapının içindeki çok güzel kalem işlerinin özgün örnekleri kalmadığından tümden yeni uygulanıp uygulanmadıkları ve hangi döneme ait oldukları belirsiz kalmıştır.

Gafarlı Köyü, Mehmetli Barajı güneydoğu köşesinde baraj boyunca uzanan köy yolunun altında Çam Tepe'nin eteğinde ve yamaçlarında yukardan akma bolca keramik kırıkları görülmüştür. Alanda yapılan gözlemde kaçak kazılarla yıkılmış duvar örgüleri ve çalıların ve toprağın altında yüzeye aralıklarla çıkan duvar örgüleri görülmüştür. Bir bütünlük arz etmeyen ve düzenli planı çıkarılamayan kalıntıların bir *villa rustika*- çiftlik evi ve zeytinyağ üretim işliği yapı kümelerine ait olduğu anlaşılmıştır. Yuvarlak ezgi taşı ve teknesi alanda *in situ* bulunmuş ve etütlük keramik parçaları toplanmıştır. Alan, haritada konumlu olduğu tepeden isim alarak Çam Tepe antik çiftlik ve işlik olarak tanımlanmıştır.

Taşköprü Köyü'nde, bir anıt eser olarak bir Roma Dönemi köprüsü olarak tescilli olan köprü Adana Koruma Kurulu'nun restorasyon programına alındığı öğrenilmiştir. Taşköprü Köyü'nün kuzeyinde köyün üstündeki kıvrılarak yükselen yolun kenarlarında kestel denilen dikdörtgen ağzı dik kayaya oyulmuş yola cephe veren kaya mezarları görülmüştür. Alanda yapılan araştırmada yolun üst yamacında- kuzeyinde ve altında – güneyinde dik eğimle inen arazide çalılıklar arasında çok sayıda kaya mezar olduğu anlaşılmıştır. Tepeden isim alarak Kabaktepe Nekropol olarak tanımlı alanın Taşköprü merkezli bir *kome* - antik yerleşimin mezarlığı olmalıdır. Yola devam edildiğinde Kabaktepe'nin üst kotuna ulaşıldığında özgün hali ile de düzlenmiş bir alana sahip olan tepenin üstünde vaktiyle bir antik yaşantı yeri olduğu işlik taşı ve çok sayıda ince mal Roma Dönemi keramik kırıklarından anlaşılmaktadır. Ne var ki,

tepede yapılmış yeni olmayan bir su deposu nedeni ile yapı kalıntıları birkaç duvar örgüsü dışında bulunamamıştır. Alan Kabaktepe antik çiftlik ve işlik olarak tanımlanmıştır.

Gafarlı köyü Karaşıh mevkiinde bir su kaynağı ağzında yapılmış su havuzu ve üstü tonozla örtülü güneye bakan cephesi açık bir önceki Çiçiloluk'tan bulunmuş olan örneğinden kesme blok taş örgüsü ve kalıntı durumu açısında da daha iyi durumda bir Roma Dönemi su havuzu bulunmuştur.

Mehmetli Beldesi'nin kuzeydoğusunda bulunan bir başka su kaynağı olan Kölete mevkiine gidilmiştir. Burada evlerin önünde yerinden oynatılmış sütün başı ve profilli kaide gibi çeşitli mimari elemanlar görülmüştür. Suyun ağzının doğu üst tarafında ise oluşmuş bir düzlükte kısmen *in situ* büyük mermer profilli kesme taşlar dağınık vaziyette görülmüştür. Yüksek kalite taş malzeme ve işçilikten bunların bir tapınağa ait olmaları gerektiği düşünülmüştür. Bir arkeolojik kazı ile ancak *stylobat* ortaya çıkarılıp planı çıkarılabileceği anlaşılmıştır. Kölete mevkiinin kuzeybatısında üst kotta 500 metre yürüyüşten sonra tırmanılan yamaçta çalılık sarmış alanda iri kesme taşlarla yapılmış yapıların belli bir düzen gösterdiği, sokak denilecek boşluklar ile geçişler yapıların kuzeye yamacın üstüne doğru yayıldığını göstermiştir.

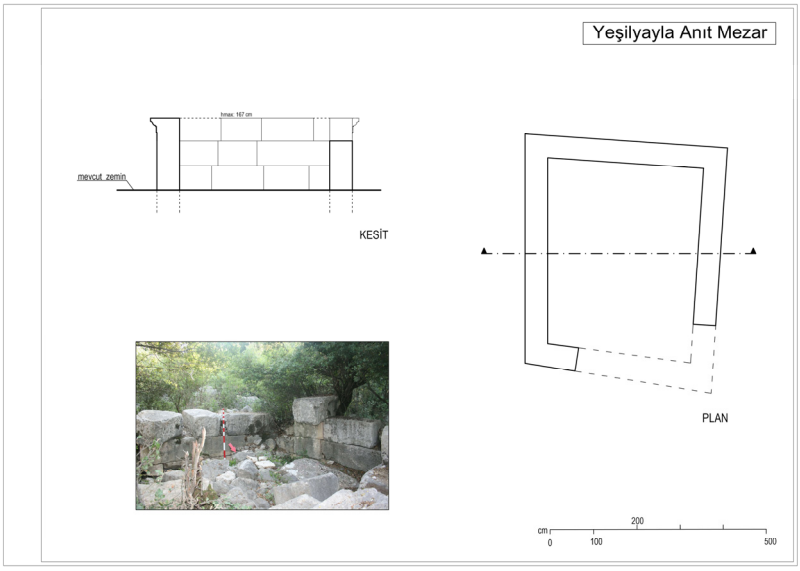
Mehmetli Beldesi Buzağı Dağı güney yamacında geniş bir alana yayılan ve tepenin altına kadar devam eden teraslar üzerine kurulu başka bir büyük antik yerleşim tespit edilmiştir. Buzağdağ antik yerleşimde önem verilen yapılarda kaliteli işçilikli kesme blok taşlar kullanıldığı görülmüştür. Bunlardan apsis dışarı çıkık kilise yapısı planı tam ölçüleri alınabilir şeklinde kalmıştır. Kilise ölçüleri alınmıştır.

İlçe Jandarma Komutanlığı bahçesinde Kırıkköprü mevkiinde görülen yol açımı esnasında ortaya çıkmış oda mezar buluntusu taş eserler ve bahçede bulunan diğer eserler fotoğraflanmıştır.

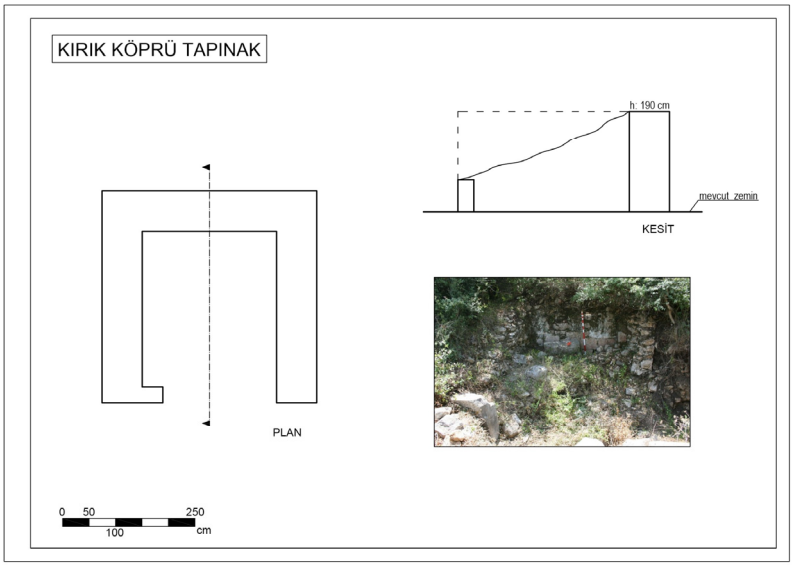
Sumbas İlçesi, Mehmetli Beldesi Çobanlı antik yerleşimine gidilmiş; ilk tespitlerde dört duvarı ve tam ve bozulmamış, ölçüsü alınarak planı çıkarılabilir durumda olan yapılardan birinin ot temizliği yapılarak ölçüsü alınmış ve fotoğrafları çekilmiştir.

Toprakkale Araştırmaları

Toprakkale'de duvarların mimarî incelemesi ve yapılması düşünülen dönem, teknik ve yapı belirleme amaçlı harç analizleri için duvar tipolojisi çalışması yapılmıştır. Toprakkale'de kale yapısının duvar örgüleri, kalenin temelinin oturduğu oluşumlar kalenin çeşitli yönlerinde incelenmiştir. Duvar örgülerinde harç ve derz aralıklarını da inceleyen uzman öğretim üyesi gelecekte planlanan bir jeokimya analizi için yerel olanakların araştırılmıştır. Arkeo-jeolojik inceleme Toprakkale'de devam etmiş, ekibin jeoloji uzmanı bakanlık temsilcisini gerek kalenin konuşlu olduğu alan gerekse de Jeoloji disiplini açısından ayrıntılı bilgilendirmiş ve birlikte jeolojik arazi okuma yapmışlardır.

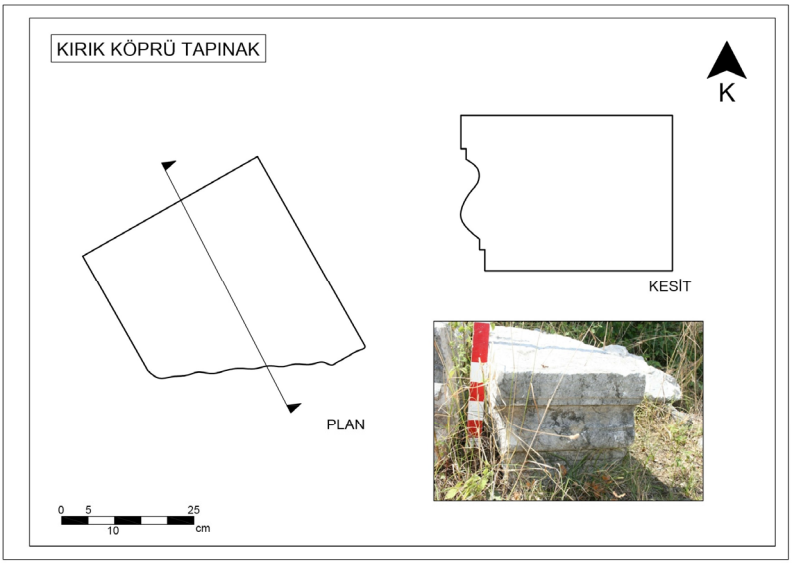

Resim 1: Yeşil Yayla anıt yapı.

Resim 2: Kırık Köprü tapınak plan.

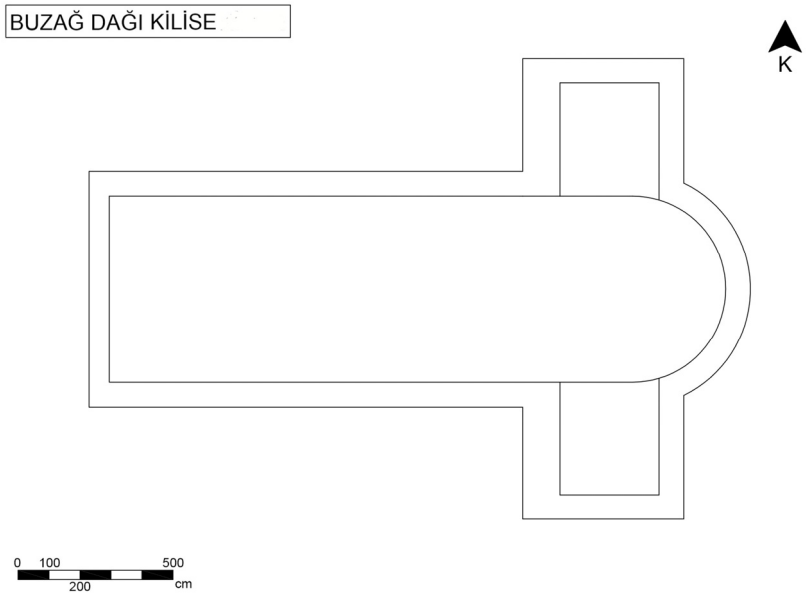

Resim 3: Kırık Köprü tapınak taşları

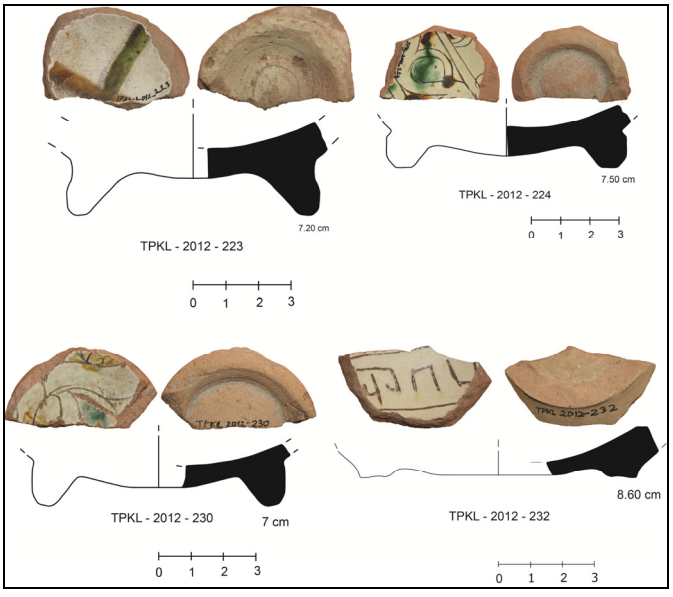
Resim 4: Kırık Köprü tapınak mimarî eleman.

Resim 5: Çam Tepe antik çiftlik ve işlik taşı.

Resim 6: Buzağ Dağı antik yerleşimi, kilise.

Resim 7: Toprakkale Ortaçağ seramikleri.